

վելյան և արևմտյան եկեղեցիների միջև միության և խաղաղության վերահաստատում. գ) Արևմտյան եկեղեցու ներքին բարեկարգության խնդիրներ:

Ոգեկոչումի արարողության սկզբին Լիոնի Մայր եկեղեցու ավագերեցի կողմից ընթերցվել է Պողոս Զ Պապի՝ այս առթիվ ուղարկած ողջույնի ճամակը, որի մեջ Հռոմի Սրբազան Քահանայապետը, եզրափակելով իր խոսքը, նշում է.

թյունը՝ հիմքը միության, ըստ Առաքյալի խոսքի՝ «Միայն մեկ Տեր, միայն մեկ հավատ», աղաչելով Նրան, որ միացնի իր սուրբ և ընդհանրական եկեղեցին՝ վերակազմելով այն, և վերակազմի՝ միացնելով այն»:

Այնուհետև, տ. Սերովյե արքեպիսկոպոսը, կարդալուց հետո Պողոս առաքյալի Եփեսացվոց թղթի Բ գլխի 14—24 համարները, տաճարում հավաքված հավատաց

Տ. Սերովյե արքեպ. Մանուկյանն արտասանում է իր ողջույնի խոսքը

«Գոհությամբ եմք մատուցում Աստծուն, որ այսօր, յոթ հարյուր տարի հետո, վերացել են այն բազում խոչընդոտները, որոնք այն ժամանակ արգելք էին հանդիսացել Գրիգոր Ժ Պապին և ժողովական մյուս հայրերին՝ իրականացնելու եկեղեցու վերանորոգման և հաշտության գործը, որ նրանք ցանկանում էին առաջ տանել: Մեր ժամանակաշրջանում, եկեղեցու ներկա պայմաններում, մենք կարող ենք վճռականորեն շարունակել այդ գործը: Եվ, սեփականացնելով Գրիգոր Ժ Պապի գրեթե մարգարեական խոսքերը, ջերմեռանդությամբ և ի խորոց սրտի հալցում ենք բարյաց Բաշխիչին, որի միությունը հիմնում է հավատի միու-

յալների խոուն բազմության առաջ, հանուն Հայաստանյայց եկեղեցու և նրա Գահակալի, հանդես է եկել ողջույնի հետևյալ խոսքով.

«Սրբազան եղբայրներ ի Քրիստոս և սիրելի հավատացյալներ,

Մեծ հաճությամբ է, որ հանուն Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցվո և անոր Պետին՝ Նորին Սուրբ Օծություն Տ. Տ. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, կմասնակցինք Լիոնի Բ ժողովի 700-րդ տարեդարձի հանդիսությանը: Այս առթիվ հաճելի պարտականությունը ունինք մահ ձեզի հաղորդելու Նորին Սրբության լավագույն մատթանները և աղոթքները քրիստոնեա-

կան եկեղեցիներու փոխադարձ հասկացողության և գործակցության համար:

Հավաքված այսօր այս սուրբ վայրին մեջ, քրիստոնեական եկեղեցիներու ներկայացուցիչներս միասին կոգեկոչենք 1274 թվականի Լիոնի Բ ժողովը, որուն նպատակն էր՝ հաշտեցնել Արևելքի և Արևմուտքի եկեղեցիները, նպատակ մը, որ, ավա՞ղ, ձախողության մատնվեցավ:

Երբ կուտումնասիրենք քրիստոնեական եկեղեցվո պատմությունը, կհաստատենք, թե առաջին իսկ դարերեն, երբ քրիստոնեությունը սկսավ զարգանալ և թափանցել տարբեր ժողովուրդներու և քաղաքակրթություններու մեջ, այդ ժողովուրդները պարբերեցան և նույնիսկ ջանացին այլափոխել քրիստոնեական սկզբունքներն ու վարդապետությունները: Այդ պատճառով է, որ տիեզերական ժողովները անհրաժեշտություն մը դարձան պահպանելու համար բացարձակ նկարագիրը՝ Քրիստոսի մարդկության խորհուրդին և Ավետարանի պատգամին անաղարտության: Այս առթիվ կուգենք շեշտել նաև, որ առաջին տիեզերական ժողովները ամբողջությամբ հաջողեցան իրենց նպատակի իրագործման մեջ:

Հաջորդ դարերուն, սակայն, աշխարհագրական, քաղաքական, ընկերային, մշակութային և այլ պատճառներ, որոնք հակառակ էին քրիստոնեության առողջ և մաքուր հոլացքին, ստեղծեցին բաժանումներ, որոնք անհասկացողության և անհանդուրժողության պատկերներ բարձրացուցին իրարու միջև և, դժբախտաբար, իրաց այս կացությունը միմիայն տկարացուց քրիստոնեական ոգին և, փոխանակ հաստատելու եղբայրությունը ժողովուրդներու մեջ, ստեղծեց բաժանում և թշնամություն:

Հոգեկան և բարոյական տագնապի այս օրերուն, որմե կանցնի ներկա դարու մարդկությունը, և պայքարելու համար նյութապաշտության և մեքենականացման գաղափարին դեմ, որոնք մարդը կպարպեն հոգեկանության և ամեն տեսակ իդեալե, քրիստոնեական եկեղեցիներ անդրադարձան այս վտանգին և ներկայիս լրջորեն կմտահոգվին սրբագրելու համար իրենց անցյալի սխալները և ջանք չեն խնայեր իրար մոտենալու՝ համագործակցությամբ մը վերահաստատելու համար եկեղեցիներու միությունը: Այս ոգիով է, որ, գոր օրինակ, քառորդ դարե մը ի վեր հիմնված է Եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդը և որ այս ոգիով է դարձյալ, որ հռոմեական կաթոլիկ եկեղեցին կազմակերպեց Վատիկանի Բ ժողովը՝ երջանիկ նախաձեռնությամբ Նորին Սրբություն Հովհաննես ԻԳ.

Պապին, որ քրիստոնեական ոգիով և սատվածային սիրով ներշնչված անձնավորություն մըն էր: Վատիկանի Բ ժողովը արժանի է նկատվելու որպես անկյունաքար մը կաթոլիկ եկեղեցու պատմության մեջ, քրիստոնեական եկեղեցիներու միջև իր ստեղծած եղբայրական նոր հարաբերությանց համար:

Այսօր ահա արդեն 7 դարեր ետք կոգեկոչենք Լիոնի Բ ժողովը և երբ կնայինք մեր այսօրվան հարաբերություններուն վրա, փառք կուտանք Աստուծո՝ քրիստոնեական ոգիով կատարված այս մեծ հեղաշրջումին համար:

Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցին այս կացության առջև միայն ուրախ կրնա ըլլալ և կաղոթեալ առ Աստված, որ եկեղեցիներու միջև արդյունավոր գործակցությունը հետզհետե զարգանա, և Աստուծո կամքին համաձայն իջեւ հաշտության և խաղաղության ոգին, որ ուրիշ բան չէ, եթե ոչ քրիստոնեական եկեղեցվո միությունը»:

Հետևյալ օրը, հոկտեմբերի 19-ին, Լիոնի քաղաքագլուխ պրն. Լուի Պրադելը քաղաքապետարանի ընդարձակ դահլիճում ընդունել է հանդիսություններին մասնակցած բարձրաստիճան հոգևորականներին և այլ պաշտոնական հյուրերին: Իր արտասանած ճառում քաղաքագլուխը, ողջունելով հարգարժան հյուրերի ներկայությունը Լիոն քաղաքում, իր ուրախությունն է հայտնել սույն հանդիպման համար՝ նշելով միաժամանակ, որ ինքը քաղաքապետարանի նույն պատմական դահլիճում ընդունել է պետական և եկեղեցական բազմաթիվ բարձրաստիճան անձնավորությունների, այդ թվում նաև Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ին, որից միշտ պահում է լավագույն հիշողություններ:

Կարդինալ Վիլբրանդսի այցելությունը Ամերիկայի հայոց առաջնորդարան

Միջեկեղեցական հարցերի առնչությամբ Վատիկանի Բ ժողովի «Հրամանագրի հայտարարման» տասներորդ տարեարձի առթիվ, Վաշինգտոնի ս. Մաթեոս կաթողիկե Մայր տաճարում սույն թվականի նոյեմբերի 17-ին տեղի է ունեցել Էկումենիկ արարողություն: Սույն արարողությունը և ինչպես նաև նոյեմբերի 18-ին կայացած ժողովին, ի դեմս Հայաստանյայց եկեղեցու, ներկա է եղել Հյուսիսային Ամերիկայի հայոց արեւելյան թեմի առաջնորդ տ. Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյանը:

Կրոնական արարողության հյուր-քարոզիչն է եղել Քրիստոնյաների միության

քարտուղարության նախագահ կարդինալ ժան Վիլբրանդսը, որը ժողովի ավարտից հետո մի քանի օրով այցելել է Նյու-Յորք։ Նոյեմբերի 22-ին Ամերիկայի հայոց առաջնորդարանի դահլիճում, ի պատիվ կարդինալ Վիլբրանդսի, տեղի է ունեցել ճաշկերույթ-ընդունելություն, որին հրավիրված

են կարդինալ Վիլբրանդսին՝ հայ եկեղեցու և հայ ժողովրդի նկատմամբ նրա ցուցաբերած հետաքրքրության և անկեղծ բարեկամության համար, այդ առթիվ հիշատակելով կարդինալի տված այցելությունները Մայր Աթոռ և Էջմիածնին և Հայաստանյայց եկեղեցու նվիրապետական մյուս

Կարդինալ Վիլբրանդսը Նյու-Յորքի հայոց առաջնորդարանում

են եղել Ամերիկայի եպիսկոպոսական, լուսերական, հոռմեական կաթոլիկ, հույն օրթոդոքս, ռուս պրավոսլավ, արևելյան ուղղափառ եկեղեցիների բարձրաստիճան հոգեվորականները, ինչպես նաև հայ կաթողիկե և ավետարանական համայնքների ներկայացուցիչները։ Ծաշկերույթին ներկա են եղել նաև տ. Տիրան արքեպիսկոպոսը, տ. Բաբկեն, տ. Զավեն եպիսկոպոսները և Ամերիկայի հայոց թեմի մի շարք քահանա հայրեր։

Ծաշկերույթի ավարտին տ. Թորգոմ արքեպիսկոպոսը հանդես է եկել կարդինալ Վիլբրանդսին ողջոված ողջույնի հավիրճ մի ողերձով, ուր, հանուն Հայաստանյայց եկեղեցու և Հայոց Հայրապետի, իր երախտագիտությունն ու գնահատանքն է հայտ-

Աթոռներին։ Իր խոսքի մեջ տ. Թորգոմ արքեպիսկոպոսը շեշտել է քրիստոնեական եկեղեցիների միջև հաստատված բարեկամական կապերի և էկումենիկ գործակցության ամրապնդման անհրաժեշտությունը՝ ի խնդիր ժողովուրդների եղբայրության, աշխարհի խաղաղության և Ավետարանի պատգամների տարածման աշխարհակաացած աշխարհում։

Իր պատասխան խոսքի մեջ կարդինալ Վիլբրանդսը հիշել է Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ի Վատիկան այցելությունը 1970 թվականի մայիսին, որպես կարելի մի իրադարձություն հոռմեական կաթոլիկ և հայ առաքելական եկեղեցիների պատմության մեջ, և միաժամանակ շեշտել կարևորությունը բոլոր քրիստոնեական եկե-

դեցիների լայն համագործակցության՝ կա-
րողանալ ամոքելու համար աշխարհի ժողո-
վորդների բազմաոտեսակ ցավերը: Անդրա-
դառնալով Հայաստանյայց եկեղեցուն,
կարդինալը նշել է, որ հայ եկեղեցին թեև
փոքր եկեղեցի է քրիստոնեական եկեղեցի-
ների ընտանիքում, սակայն նա մեծ է իր
պատմությամբ, ավանդությամբ, իր ստեղ-
ծած մշակույթով և մանավանդ քրիստոնեա-
կան հավատի պաշտպանության համար իր
սոված բազմաթիվ մարտիրոսներով:

Ընդունելությունն ավարտվելուց հետո
կարդինալն առաջնորդվել է ս. Վարդան
Մայր եկեղեցի, ուր կատարել է իր աղոթքը:

Սոֆիայի Ալեքսանդր Նևսկի հուշարձան- տաճարի հիմնամյակի հանդիսությունը

Սույն թվականի նոյեմբերի 23-ին Սոֆիա-
յում տեղի է ունեցել Ալեքսանդր Նևսկի
հուշարձան-տաճարի հիմնամյակի հանդի-
սավոր տոնակատարությունը, որին ներկա
է եղել Մոսկվայի և համայն Ռուսիո Նորին
Սրբություն Պիմեն Պատրիարքը՝ ընկերակ-
ցությամբ Լենինգրադի և Նովգորոդի միտ-
րոպոլիտ Նիկոլոյիմի և ուսս եկեղեցու այլ
հոգևորականների:

Հոգևոր արարողություններին նախագա-
հել է բուլղարական օրթոդոքս եկեղեցու
Նորին Սրբություն Մաքսիմ Պատրիարքը՝
իր շուրջ ունենալով բուլղարական եկեղե-
ցու միտրոպոլիտներին:

Հանդիսություններին և այդ առթիվ կազ-
մակերպված պաշտոնական ճաշկերույթին
ներկա են եղել պետական ներկայացուցիչ-
ներ:

Սույն հանդիսություններին և ճաշկերույթին
հրավիրված է եղել նաև Բուլղարիայի հա-
յոց թեմական խորհրդի ատենապետ արև.
Ոսկիկ Ասլանյանը, որը հայ եկեղեցու անու-
նից արտագին բարեմաղթություններ է արել
Տ. Մաքսիմ և Տ. Պիմեն Սրբազան Պատ-
րիարքներին:

Նոյեմբերի 25-ին բուլղարական օրթո-
դոքս եկեղեցու հոգևոր ակադեմիայի դա-
իճում տեղի է ունեցել մասնավոր հանդի-
սություն, ուր համայն Ռուսիո Պատրիարք
Ն. Ս. Պիմենին տրվել է հոգևոր ակադե-
միայի պատվավոր դոկտորի կոչում:

Նոյեմբերի 27-ին Տ. Պիմեն Պատրիարքը
իր շքախմբով մեկնել է Մոսկվա:

Հոռմեական կաթոլիկ և դպտական ուղղափառ եկեղեցիների ներկայացուցիչներից կազմված աստվածաբանական միացյալ հանձնաժողովի միաժող

Հոռմեական կաթոլիկ և դպտական ուղ-
ղափառ եկեղեցիների ներկայացուցիչներից
կազմված աստվածաբանական միացյալ
հանձնաժողովը, որը հաստատվել էր Պողոս
Զ. Պապի և Ծեմնուդա Գ. Պատրիարքի կող-
մից Հոռմում 1973 թվականի մայիսին նրանց
հանդիպման ընթացքում, իր առաջին նըս-
տաշրջանը գումարել է սույն թվականի
մարտի 26—30-ը Կահիրեում:

Տասնչորս հոգուց բաղկացած սույն հանձ-
նաժողովի կազմում ընդգրկված են հոգևո-
րական և աշխարհական ծանոթ աստվա-
ծաբաններ և գիտնական դասախոսներ եր-
կու եկեղեցիներից: Նստաշրջանում միաց-
յալ ուսումնասիրության նյութ են դարձել
աստվածաբանության, քրիստոսաբանու-
թյան, հայրաբանության, ծիսապաշտության,
եկեղեցու ավանդության, պատմության բնա-
գավառներին վերաբերող հարցեր, ինչպես
նաև շոշափվել են գործնական բնույթի մի
շարք խնդիրներ: Խորհրդակցության ավար-
տին խմբագրվել է միացյալ մի տեղեկագիր
և որոշվել հանձնաժողովի երկրորդ նստա-
շրջանն անցկացնել 1974 թվականի հոկ-
տեմբերին, դարձյալ Կահիրեում:

Հայ հոգևորականի դասախոսությունները ռումին օրթոդոքս եկեղեցու հոգևոր ճեմարաններում

Կլուժի և Կարանսերեշի (Ռումինիա) հո-
գևոր ճեմարանների տեսչությանց հրավե-
րով սույն թվականի նոյեմբերի 12—22-ը
Բուխարեստի հայոց հոգևոր հովիվ տ. Զա-
րեհ ծ. վրդ. Պարոնյանը ռումիններեն լեզվով
երկու դասախոսություններ է տվել վերոհիշ-
յալ քաղաքների հոգևոր ճեմարաններում՝
հետևյալ թեմաների շուրջ.

ա. «Տրանսիլվանիայի հայերը և նրանց
աղոթատեղիները»:

բ. «Հայ եկեղեցու Պատարագամատուցը
և նրա աղբյուրները»:

Կլուժում դասախոսություններին ներկա
են եղել տ. Ժուստինիան Էպիսկոպոսը և
ավելի քան 250 ճեմարանական ուսանող-
ներ, դասախոսներ և հոգևորականներ:

Կարանսերեշի ճեմարանում տրված դա-
սախոսություններին նախագահել է Բանա-
տի միտրոպոլիտ տ. Նիկոլաե Կորնեանուն,
և ներկա են եղել շուրջ 300 ուսանողներ,
դասախոսներ և տեղացի հոգևորականներ: